

Niels Brügger og Orla Vigsø: *Strukturalisme*. Frederiksberg: Samfundslitteratur og Roskilde Universitetsforlag. 2002 (104 sider, 98 kr.)

Brügger og Vigsøs *Strukturalisme* indgår i serien ”Problemer, positioner og paradigmer” fra Samfundslitteratur og Roskilde Universitetsforlag. Foruden *Strukturalisme* omfatter serien indtil videre to titler, én om samfundsvidenskaberne og en anden om semiotik, og udgivelser om bl.a. videnskabsretorik, konstruktivisme og poststrukturalisme er planlagt.

Af indledningen i Brügger og Vigsøs bog fremgår det, at bogen er tænkt som en introduktion til den såkaldte franske strukturalisme – altså den version af strukturalismen, som har sin oprindelse i sprogvidenskaben og kan henføres til Ferdinand de Saussure, og som er blevet praktiseret inden for humanvidenskaberne. De teoretikere, som gennemgås i bogen, er følgelig udvalgt ud fra det kriterium, at de skal videreføre og evt. videreudvikle de grundantagelser, som Saussure præsenterer i sin tegn- og sprogteori. Et yderligere kriterium for udvælgelse er, at de inkluderede teoretikere skal være selverklærede strukturalister – med undtagelse af Saussure og de teoretikere, som omtales i epilogen. Sidstnævnte kriterium betyder, at fremstillingen bliver tendentiøs, hvilket forfatterne da også selv påpeger. Ikke alle teoretikere som kunne være inddraget, er det; fx er Jean Piaget, Lucien Goldmann og Tzvetan Todorov udeladt.

Forfatterne til *Strukturalisme* vil efter eget udsagn afdække tværvideenskabelige påvirkningslinjer i den franske strukturalisme, fra sprogvidenskaben over antropologien til narratologien. Til det formål er valgt en kombineret kronologisk og til dels fagopdelt opbygning, der synes ganske hensigtsmæssig: Det første af de i alt seks kapitler omhandler Saussures strukturelle sprogvidenskab og efterfølges af et kapitel om N.S. Troubetzkoy og Louis Hjelmslev med overskriften ”Strukturel sprogvidenskab”. Dernæst behandles Claude Lévi-Strauss’ strukturelle antropologi og myteanalyse, efterfulgt af et kapitel om Roland Barthes’ strukturelle semiologi. Algirdas Julien Greimas’ og Claude Bremonds strukturelle semantik og narratologi gennemgås i et kapitel med samme titel, og bogen afsluttes med en epilog om Paul Ricoeur og Anthony Giddens – to teoretikere, der ifølge Brügger og Vigsø søger at ”komme ud af strukturalismen.”

De ovennævnte teoretikere præsenteres alle stort set uden kritiske kommentarer. Det vil sige, at de indbyrdes relationer mellem deres teorier diskuteres og evt. teoretiske svagheder påpeges, men teoridannelserne sættes ikke ind i en større kontekst i form af kritik og diskussioner. Den manglende kritiske kommentering af teorier præsenterer forfatterne indledningsvist som et valg, de har foretaget af to grunde: pladmangel og tilgængelighed. Dels ville det blive for omfangsrigt at sætte de fremstillede teorier ind i en større, kritisk kontekst, og

dels ville en kritisk kommentering stå i modstrid med bogens sigte, som er at levere en introduktion til den franske strukturalisme.

Som nævnt synes bogens opbygning hensigtsmæssig. Hvad angår udvælgelsen af teoretikere, så forekommer den klar og velbegrunder. Den tværdisciplinære tilgang medfører en stor diversitet i de præsenterede teorier, hvilket jeg vurderer som en styrke ved bogen. Spændvidden betyder, at bogen formentlig vil byde på nye perspektiver for læsere både med og uden en sprogvidenskabelig baggrund. Læsere med baggrund i de ikke-lingvistiske human- og socialvidenskaber er næppe stødt på Troubetzkoy før, hvorimod Saussures termer og teorier formentlig vil være dem bekendte, mens sprogvidenskabeligt orienterede læsere ikke nødvendigvis vil have forhåndskendskab til Lévi-Strauss' teorier om slægtskabsrelationer.

Hvem Brügger og Vigsø egentlig forestiller sig som deres læser, er straks sværere at afgøre. De præsenterer som nævnt bogen som en introduktion, hvorfor man har grund til at antage, at den blandt andet henvender sig til studerende. At dømme efter første kapitels grundige indføring i Saussures tegn- og sprogteori, forudsættes det ikke, at læseren har en sprogvidenskabelig baggrund og således kan formodes at være bekendt med Saussure. Altså tyder det på, at studerende fra diverse fagområder inden for human- og socialvidenskaber indgår i bogens målgruppe. Men allerede i indledningen vil de fleste studerende sandsynligvis føle sig talt forbi, da forfatterne lettere henkastet omtaler strukturalismens tidligere status som populært modefænomen. Det var i 1960'erne, vist nok især i Frankrig. Denne 40 år gamle modestrømning kan forfatterne næppe forvente, at yngre læsere er bekendt med. Senere i bogen vil især den ikke-sprogvidenskabelige læser flere gange komme til kort i terminologisk henseende, eftersom mange fagspecifikke begreber præsenteres uden nærmere forklaring. I et citat af Hjemslev optræder fx ordet 'derivater', der ikke defineres nærmere. Det samme gælder betegnelsen 'glossematik', som nævnes i forbindelse med Hjemslevs sprogteori – her synes forfatterne at overse, at ordet ikke nødvendigvis er læseren velkendt. Et andet eksempel er termen 'écritures', der forekommer i et Barthes-citat og ligeledes får lov til at stå uforklaret.

Med andre ord forekommer det ikke helt klart, hvem bogen egentlig henvender sig til. Af og til svigter den nemlig den udenforstående læser, som vil introduceres til strukturalismen. Dermed lever bogen ikke helt op til det krav om tilgængelighed, som Brügger og Vigsø som nævnt opstiller i indledningen. Tilgængelighed er nemlig ikke kun et spørgsmål om udvælgelse af og disponering af stoffet, men også om præsentationen af det.

Endelig vil jeg påpege nogle ikke helt gennemskuelige punkter i forbindelse med bogens epilog, der omhandler Paul Ricoeur og Anthony Giddens. Begge er ifølge forfatterne medtaget, fordi de leverer svar på det spørgsmål, Brügger og

Vigsø selv stiller i starten af epilogen: ”Hvorledes kan vi komme ud af strukturalismen? Findes der andre veje end den konfiguration af strømninger, der går under betegnelsen ’poststrukturalisme’?” Forfatterens spørgsmål inviterer dog selv til yderligere to spørgsmål. For det første: Hvorfor skal vi pludselig ud af strukturalismen? En søgen ud over strukturalismen overskrider bogens egne præmisser, som netop er at afsøge strukturalismen ’indefra’, hvilket angives som en af grundene til fravalget af at indsætte teorierne i en bredere kritisk kontekst. For det andet: Hvorfor inddrages poststrukturalismen som en del af argumentet for ikke at bringe den på bane? Her kan man mistænke forfatterne for at skrive sig ind i en bestemt faglig diskussion, som læseren ikke delagtiggøres i. Det virker som om, at de ved at nævne poststrukturalismen vil imødegå nogle specifikke indvendinger eller forventninger, men hvilke disse er, og hvor de stammer fra, ekspliciteres ikke. Udtalelsen synes ikke henvendt til den læser, der vil introduceres til strukturalismen, men til en tredje, skjult part i kommunikationen – måske fortalere for poststrukturalismen?

Når det er sagt, så fungerer afsnittet om Ricoeur godt. Tråden tilbage til Saussure er tydelig. I Giddens-afsnittet er forbindelsen til Saussure snarere én forfatterne selv skriver frem, end den er indlysende. Desuden er Giddens’ genstandsområde et helt andet end bogens øvrige teoretikeres, nemlig det sociale felt, og efter endt læsning af afsnittet om Giddens sidder i hvert fald denne læser tilbage med et sidste spørgsmål: Lader de strukturalistiske teorier, udviklet inden for sprogvidenskaben, sig uden videre applikere på det sociale felt? Det spørgsmål tager Brügger og Vigsø forhåbentlig op ved en senere lejlighed.

Strukturalisme er en nyttig introduktion, idet den giver en samlet fremstilling af den franske strukturalismes teorier, som de er blevet anvendt inden for forskellige discipliner. Det er et mål, der formuleres i indledningen, og det mål opfylder bogen bestemt. Om den også når sin læser, er mere tvivlsomt. Brügger og Vigsø hævder at have skrevet en introduktion til strukturalismen, men de forudsætter en del kendskab til de gennemgåede teoretikeres begrebsapparater.

Charlotte Albrechtsen

